

hi Nakış", *TTEM*, yeni seri I/2 (1929), s. 12-15; a.mlf., "Topkapı Sarayı Arşivi 4819: Üçüncü Sultan Selim Zamanında Yazılmış Dış Ruznâmesinden 1206/1791 ve 1207/1792 Senelerine Âit Vekayi", *TTK Belleten*, XXXVII /148 (1973), s. 607-662; Tahsin Öz, "Selim III. ün Sirkâtibi Tarafından Tutulan Rûzname", *TV*, III/13 (1944), s. 26-35; III/14 (1944), s. 102-116; III/15 (1949), s. 183-199; Atsız, "İstanbul Kütüphanelerinde Tanınmamış Osmanlı Tarihleri", *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, VI/1-2, Ankara 1957, s. 73-74.

FİKRET SARICAOĞLU

RÛZRÂVERÎ

(الروذراورى)

Ebû Şücâ' Zahîrüdînn Muhammed
b. Hüseyin b. Muhammed (Abdillâh)
er-Rûzrâverî
(ö. 488/1095)

Abbâsî veziri, edip ve tarihçi.

437 (1045-46) yılında Ahvaz'a bağlı Kengever'de doğdu. Hemedan yakınlarındaki Rûzrâver'e nisbetle Rûzrâverî diye meşhur olmuştur. Tahsilini Bağdat'ta Ebû İshak eş-Şîrâzî'nin de aralarında bulunduğu âlimlerden fıkıh, hadis ve Arap dil ilimlerini okuyarak tamamladı. Halife Kâim-Biemrillâh tarafından vezir tayin edilen babası Ebû Ya'lâ Hüseyin b. Muhammed, göreve başlamadan vefat edince (460/1066) Kâim-Biemrillâh onunla yakından ilgilendi. Rûzrâverî, 471'de (1078-79) Nizâmülmülk'ün isteği üzerine Muktedî-Biemrillâh tarafından azledilen Fahrüddeve İbn Cehîr'in yerine vezir tayin edildi. Fakat Benî Cehîr ailesinin Nizâmülmülk'le ilişkilerini düzeltmesi ve Fahrüddeve'nin oğlu Amîdüddeve İbn Cehîr'in vezirliğe getirilmesi (472/1079) dolayısıyla bu görevi kısa sürdü. Amîdüddeve İbn Cehîr'in azledilmesinden sonra Şâban 476'da (Aralık 1083 – Ocak 1084), tekrar vezirliğe getirildi ve kendisine "Zahîrüdînn" lakabı verildi. Bu görevi, 19 Safer veya Rebülevvel 484 (12 Nisan veya Mayıs 1091) tarihinde Selçuklu Sultanı Melikşah ile Vezir Nizâmülmülk'ün isteğiyle halife tarafından azledilinceye kadar sürdü. Ardından halkın kendisine aşırı ilgi göstermesi yüzünden bir süre evinde göz hapsinde tutuldu. Bu sırada çıktığı hac yolculuğundan dönünce Bağdat'a girmesi yasaklandığı için Rûzrâver'e gitti

ve iki yıl orada kaldı. 487'de (1094) hac maksadıyla tekrar yola çıktı. Katıldığı hac kafilésinin uğradığı bedevî saldırısından sağ kurtulan Rûzrâverî hac dönüşü Medine'ye yerleşti. Cemâziyelâhir 488'de (Haziran 1095) burada vefat etti ve Cennetü'l-bakî'da defnedildi. Oğlu Rebîbüddeve, Abbâsî ve Selçuklu devletlerinde vezirlik yapmıştır.

Kaynaklarda iyilik sever, adaletli ve iyi bir yönetici olarak zikredilen Rûzrâverî'nin 600.000 dinar tutarındaki malını cami yapımı ve yoksullara yardım gibi çeşitli hayır hizmetleri için sarfettiği belirtilmektedir (İbnü'l-Cevzî, IX, 90). Bağdat'ta Sünnîler ile Şîîler arasında ortaya çıkan anlaşmazlıklarda yatıştırıcı rol oynamıştır. Edip ve şair olduğu gibi hat sanatında da mahirdi. Divanından bazı parçalar kaynaklarda yer almaktadır. Onun azledildikten sonra kendisi için söylediği, "Vezir olduğunda bir tek düşmanı yoktu, görevden alındığında tek bir dostu kalmamıştı" anlamındaki mısraı meşhurdur (İmâdüddin el-İsfahânî, I, 77).

Rûzrâverî aynı zamanda *Zeylû Tecâribü'l-ümem* adlı eseriyle bilinmektedir. 369-389 (980-999) yıllarını ihtiva eden bu çalışmasında Rûzrâverî, Abbâsî halifeleri Tâi-Lillâh ve Kâdir-Billâh dönemlerini, Büveyhî hükümdarlarından Adudüddeve, Müeyyidüddeve, Şerefüddeve, Samsâmüddeve, Fahrüddeve ve Bahâüddeve'nin faaliyetlerini anlatmış, çeşitli olayların yanı sıra Bizans ve Fâtımîler'le münasebetler konusunda bilgi vermiştir. Eser Henry F. Amedroz ve David S. Margoliouth tarafından *Tecâribü'l-ümem*'le beraber neşredilmiş (Kahire 1334, III, 1-332; Bağdat 1969), daha sonra her iki eser İngilizce tercümeleleriyle birlikte yeniden yayımlanmış (*The Eclipse of the 'Abbasid Caliphate*, Oxford 1921, VI, 1-358), ayrıca Ebû'l-Kâsim İmâmî tarafından yine *Tecâribü'l-ümem* ile birlikte neşredilmiştir (Tahran 1407/1987, VII, 5-391). Esere Muhammed b. Abdülmelik el-Hemedânî'nin *ez-Zeyl 'alâ Târîhi'l-vezîr Ebî Şücâ' er-Rûzrâverî* adıyla yazdığı zeyil günümüze kadar gelmemiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

İmâdüddin el-İsfahânî, *Harîdetü'l-kaşr: el-Kısmü'l-'Irâkî* (nşr. M. Behcet el-Eserî – Cemil Saîd),

Bağdat 1375/1955, I, 77-87; İbnü'l-Cevzî, *el-Muntazam*, IX, 90-94; İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil*, X, 109, 130, 186-187; İbn Hallikân, *Vefeyât*, V, 134-137; İbnü't-Tıktakâ, *el-Fahrî*, s. 297-299; Safedî, *el-Vâfi*, III, 3-4; Sübkî, *Tabakâi* (Tanâhî), IV, 136-140; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, XII, 150-151; Zehebî, *A'lâmü'n-nûbelâ*, XIX, 27-31; Seyfeddin Hacı b. Nizâm Akilî, *Âşârü'l-vüzerâ* (nşr. Celâleddin Hüseyinî Urmevî), Tahran 1337 hş., s. 140-141; *Nâme-i Dânişperân-ı Nâsirî*, Kum, ts. (Dârü'l-fıkr), V, 51-72; M. Müsîr ez-Zehrânî, *Nizâmü'l-vizâre fi'd-devleti'l-Abbâsiyye*, Beyrut 1406/1986, s. 147-150; K. V. Zetterstéen, "Rûzrâverî", *IA*, IX, 793; C. E. Bosworth, "al-Rûdhrâwarî", *EP* (İng.), VIII, 586-587.

CASİM AVCI

RÛBÂB

(رباب)

II. Meşrutîyet'te yayımlanan
edebî, içtîmâî, felsefî dergi.

Devrin kültür ve edebiyat hayatını en iyi yansıtan dergilerdendir. 25 Kânunusâni 1327 – 15 Mayıs 1330 (7 Şubat 1912 – 28 Mayıs 1914) tarihleri arasında bazı aksaklarla haftalık ve on altı sayfa olarak 116 sayı yayımlanmıştır. Sahibi aslen Manisalı olan Yemen Nâibi Âsimefendizâde Cemal Nâdir'dir. Bu zat kardeşi Şeyh Abdurrahman Sâmî ile birlikte sekiz sayı devam eden tasavvufî muhtevalı *Mihverü'l-ulûm* (1911-1912) ve Manisalı Halil Hilmi ile beraber beş sayı çıkan *Musavver İslâm Salon Mecmuası* (1914) adlı dergileri de neşretmiştir. Tefvîk Fikret'in *Rübâb-ı Şikeste*'sini çağırıştıran derginin adına yönelik bir eleştiri üzerine Cemal Nâdir, bu ismi Gördüslü Hüseyin Hüsnü ile birlikte bulduklarını, Tefvîk Fikret'ten bu hususta izin aldıklarını ve kendisinden derginin müdürlüğünü yapmasını istediklerini, fakat şairin bunu kabul etmediğini belirtmiştir (C. II, nr. 62, s. 298-299).

"Rübâb'ın Mesleği" başlıklı takdim yazısında Cemal Nâdir mecmuanın yalnız edebiyata hizmet etmek, edebiyatı yüceltmek için çıkarıldığını vurgulamış, edebî faaliyetleriyle tanınmış isimleri bir araya toplayarak genç nesillerin bu yolla beslenmesini ve özellikle kadınların fikren aydınlatılmasını amaçladıklarını söylemiştir. Dergi, belli bir edebî anlayışı takip etmek yerine hem ferdiyetçi hem sosyal faydacı anlayışlara sayfalarını açmıştır. Meselâ şiire toplumsal sorunları asla sokmayan Ahmed Hâşim de, vatani terennüm etmeyen şeyleri edebiyattan saymayan İlyas Mâcid de *Rübâb*'ın yazar kadrosundadır. Ancak genel çizgisi itibarıyla o yıllarda Hüseyin Rahmî'nin (Gürpınar) temsil ettiği popüler edebiyat anlayışına karşı olduğu dikkatten kaçmamaktadır.

Rübâb'ın ilk 50 sayısının, 50-100. sayılar arasının, 101 ve sonraki sayılarının başlık kişileri

